

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН- ЧЛЕНІВ ЄС

У статті розглянуто особливості забезпечення інноваційного розвитку країн-членів ЄС на основі інноваційних програм. Проведено аналіз механізмів фінансування інноваційних програм та сформовано новітнє розуміння ролі програм підтримки інновацій.

In the article author examined the features of innovative development of the EU member states through innovative programs. Author analyzed mechanisms of funding of innovative programs and created modern understanding of the role of innovation support programs.

*Ключові слова: інноваційні програми, прямі фінансові внески, бюджет фінансових програм.
Key words: innovation programs, direct financial contributions, budget of financial programs.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Інновації є ключовим чинником розвитку більшості підприємств, а інноваційна діяльність — основним індикатором поліпшення виробничо-господарського потенціалу підприємства. Впродовж понад десяти років доволі успішно розвиваються багатогалузеві комплексні програми наукового співробітництва країн-членів ЄС. Ці програми, що здебільшого мають назву рамкових, охоплюють найвизначніші наукові інституції наших європейських сусідів (з деяких часів і країн Америки, Азії та Африки) і націлені на вирішення найбільш актуальних перспективних проблем сучасної науки і технологій. Участь у виконанні тематики рамкових програм фінансується на високому рівні, а тому співробітництво в них — доказ високого престижу для їх учасників.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

У 2000 р. Європейський Союз взяв курс на створення до 2010 р. найбільш конкурентоспроможної у світі динамічної економіки, заснованої на знаннях. Європейська Комісія здійснює пряму фінансову підтримку проектів, що викликають інтерес ЄС або сприяють реалізації програм ЄС, а також політики країн-членів ЄС в рамках реалізації спільної стратегії підвищення їх конкурентоспроможності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На фоні значної кількості різнопланових внутрішньо-державних і міждержавних програм регулювання інноваційного розвитку країн, які виконують другорядну роль, фінансування інноваційної діяльності в ЄС здійснюється за наступними чотирма головними програмами:

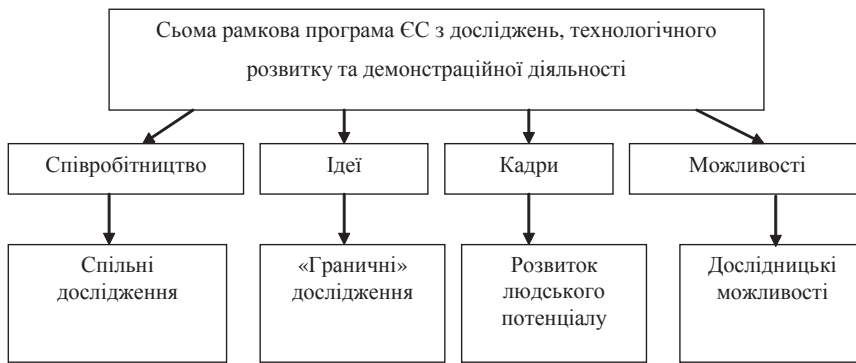
1. Сьома Рамкова програма ЄС з досліджень, технологічного розвитку та демонстраційної діяльності (the 7th Framework Programme for Research, Technological Development and Demonstration activities), яка є генетичним продовженням подібної шостої рамкової програми, яка діяла до 2007 р. Термін дії — 2007—2013 рр.

2. Сьома Рамкова програма Європейського Співтовариства з атомної енергетики (7th Euratom Framework Programme for Nuclear Research and Training Activities). Термін дії — до кінця 2011 р.

3. Рамкова програма конкурентоспроможності та інновацій (Competitiveness and Innovation Framework Programme). Термін дії — 2007—2013 рр.

4. Структурні фонди (Structural Funds) та Фонд згуртування.

Сьома рамкова програма ЄС з досліджень, технологічного розвитку та демонстраційної діяльності (ПР7) є ключовим компонентом оновленої Лісабонсь-

Рис. 1. Структура Сьомої рамкової програми ЄС з досліджень, технологічного розвитку та демонстраційної діяльності на 2007–2013 рр.

Джерело: розроблено автором на підставі інформаційних даних Європейської Комісії (<http://ec.europa.eu/>).

кої стратегії — інструментом функціонування європейського дослідницького простору, на яку ЄС передбачає витратити 50,6 млрд євро [1, с. 8]. Вона розпочала свою діяльність з січня 2007 р. і триватиме до 2013 р. В умовах недостатнього економічного зростання, зниження конкурентоспроможності та постійної боротьби ринків праці ЄС, США та Японії за залученням висококваліфікованої робочої сили для країн-членів ЄС важливим є підвищення рівня наукового розвитку ЄС за рахунок інноваційної діяльності. Ось тому основною метою ПР7 є створення суспільства, яке передбачає пріоритетність знань, розбудова Європейського дослідницького простору, досягнення вищого рівня розвитку у науково-технологічних дослідженнях шляхом виконання таких чотирьох програм, як "співробітництво", "ідеї", "кадри", "можливості" (рис. 1).

У межах Сьомої рамкової програми програма "Співробітництво" розуміється як лідерство у ключових науково-технічних сферах і підтримці співробітництва університетських, промислових, дослідницьких і громадських установ, стратегічна співпраця з провідними інституціями та науковцями країн за межами ЄС для зміцнення наукової, технологічної та дослідницької конкурентоспроможності ЄС. У межах програми ПР7 на "Співробітництво" виділяється 32,431 млн євро [2].

Програма "Співробітництво" передбачає десять тематичних тем, що охоплюють такі пріоритетні напрями, як здоров'я (передові дослідження для здоров'я людини, охорона здоров'я, інструменти та технології для забезпечення здоров'я людини тощо); продукти харчування, сільське господарство, біотехнології; інформаційні та комунікаційні технології (інтеграція технологій, використання досліджень, майбутні технології тощо); нанонауки, нанотехнології, матеріали та нові виробничі технології; енергія (відновлювальні джерела виробництва палива, розвинуті енергетичні мережі, ефективне використання та збереження енергії тощо); навколишнє середовище; транспорт; соціоекономічні та гуманітарні науки (зайнятність та конкурентоспроможність суспільства, основні тенденції розвитку суспільства тощо); космос (використання космосу та розвиток космічних досяг-

нень тощо) та безпека (захист від тероризму та злочинності, безпека кордонів тощо).

Основними механізмами підтримки міжнародної співпраці в рамках вищенаведених тем є реалізація спільних проектів, спільні технологічні ініціативи, координування національних науково-дослідних програм. В основному фінансування науково-дослідних робіт в рамках ПР7 здійснюється через реалізацію спільних наукових досліджень. Спільні проекти (Collaborative Projects) мають на меті отримання нових наукових знань, створення нових технологій і продукції для виконання досліджень, передбачають залучення

інвесторів, дослідників, науковців та інших суб'єктів інноваційного розвитку як із Європи, так із всього світу. Дані проекти можуть бути від невеликих, середньомасштабних дослідницьких акцій до великих інтеграційних, які мобілізують значні обсяги фінансових, матеріальних та людських ресурсів. Спільні проекти реалізуються в межах фінансових інструментів, що передбачають співробітницькі проекти, координаційні дії та заходи підтримки, розповсюдження передового досвіду тощо.

Технологічна платформа та спільні технологічні ініціативи охоплюють ряд галузей, де конкурентоспроможність на ринку ЄС, його економічне зростання та добробут залежать від значного наукового та технологічного прогресу. Щодо "спільних технологічних ініціатив" (JTI), то вони реалізуються у обмежених випадках для досягнення широкомасштабних цілей та залучення значних ресурсів, налагодження довготривалого приватного і суспільного партнерства. Варто також звернути увагу на те, що при координації національних науково-дослідних програм використовуються два інструменти: структуру мереж європейського науково-дослідного простору (ERA-NET scheme) та участь спільноти у національних науково-дослідних програмах. Схеми ERA-NET покликані поліпшувати координацію науково-технічної діяльності на національному і регіональному рівнях шляхом створення нових і розширення існуючих мереж для учасників виконання національних дослідницьких програм, роблячи їх взаємодіяними. ЄС надає додаткові кошти тим учасникам, які заснують спільні фонди для фінансування конкурсів пропозицій від виконавців відповідних національних та регіональних програм (ERA-NET PLUS). Участь країн-членів ЄС у спільній реалізації національних дослідницьких програм особливо важлива для масштабної координації "змінюваної геометрії" між країнами — членами ЄС, що мають спільні потреби та/або інтереси, що передбачає можливу координацію міжурядових програм [1, с. 13].

Більш складною й ризикованою фінансовою операцією є програми в рамках Сьомої рамкової програми "Ідеї", яка передбачає фінансування "граничних" досліджень, інноваційних, "ризикових" та міждисциплінар-

них проектів, створення Європейської науково-дослідної ради (ERC), змагання окремих наукових колективів на європейському рівні, конкурси для молодих науковців і значних наукових колективів, "Bottom up" — проекти поза тематичними напрямками програми. На програму "ідеї" виділяється 7,510 млн євро для покращення динаміки наукових досліджень та підтримки науково-дослідних проектів у всіх галузях [2]. Основне завдання "граничних досліджень" — це забезпечення провідних позицій на ринку для європейських досліджень та створення сприятливих умов для нових наукових досягнень.

Програма "Ідеї" пропонувала створити європейську науково-дослідну раду (ERC), що складається з Наукової Ради та призначена організовувати виконання науково-дослідної роботи у тих галузях, які відносяться до "граничних знань". Науково-дослідні галузі, що охоплюють дану програму, не залежать від тематичних орієнтацій інших частин Рамкової Програми і включатимуть інженерію, соціальні та гуманітарні науки [3, с. 10]. Наприкінці 2007 р. дана ініціатива була підтримана Європейським парламентом.

Таким чином, європейська науково-дослідна рада може проводити власні стратегічні дослідження для підготовки та підтримки своєї діяльності. Дана рада вже опублікувала свою стратегію створення європейської науково-дослідної ради, детально описавши, як саме вона сподівається стимулювати ці "граничні дослідження" за всіма галузями знань. Вищезгадана стратегія відповідає двом фінансовим потокам, які діють на осові "Bottom up" (це проекти поза тематичними напрямками програми) за всіма науково-дослідними галузями. Пріоритет надається системі нових незалежних науково-дослідних грантів ERC, метою якої є забезпечити підтримкою незалежних дослідників, які знаходяться на етапі створення своєї першої науково-дослідної команди чи продовження незалежних науково-дослідних робіт. Наукова Рада говорить, що третина загального щорічного бюджету європейської науково-дослідної ради (близько 300—350 млн євро на рік) призначається для 200 нових незалежних науково-дослідних грантів [3, с. 10—11].

Достатня кількість фахівців високого класу є необхідною умовою не тільки для досягнення успіхів у науці та впровадженні інновацій, а й істотним чинником залучення коштів у цю галузь від громадських та приватних інвесторів. Враховуючи загострення конкуренції на світовому рівні, надзвичайно важливим є розвиток відкритого європейського ринку праці, диверсифікація засобів підвищення кваліфікації та зростання кар'єрних можливостей науковців, їх переміщення як усередині ЄС, так і в глобальному просторі. Транснаціональна та міжгалузева мобільність — ключовий компонент, що забезпечує нарощування європейського наукового потенціалу [4]. Таким чином, відомий вислів "кадри вирішують все" в межах ПР7 (програма "Кадри") передбачає розвиток та посилення людського потенціалу в європейських дослідженнях. Наприклад, підтримка навчання, мобільності та кар'єрного росту через посилення програми "Marie Curie Actions". Ос-

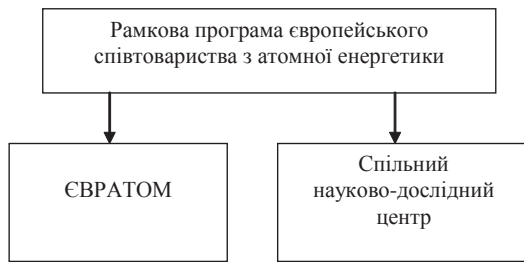
новною метою даної спеціальної програми є удосконалення якості людського капіталу і збільшення кількості працівників науково-дослідного спрямування. На дану програму Комісія ЄС виділяє 4,750 млн євро [4].

Діяльність програми "Люди" базується на тривалому та успішному експерименті "Акції Марії Кюрі" і охоплює усі етапи професійного росту науковців, починаючи від початкової підготовки і до тривалого навчання та розвитку кар'єри. Враховуючи позитивний досвід програми Марії Кюрі, акцент буде зроблено на трьох аспектах, а саме: 1) краще структурування. В той час, коли існуючі докторські стипендії досягли свого повного розвитку, є певна розпорошеність серед регіональних, національних та міжнародних (не державних) програм, які часто не поширюються на всю Європу. Спільне європейське фінансування цих програм (що базуватиметься на відкритих конкурсах) може забезпечити кращу структуру; 2) залучення промисловості. ПР7 ставить акцент на навчання та розвитку кар'єри (особливо у приватному секторі). Тут зроблено наголос на розвитку додаткових навичок, необхідних для кращого розуміння науково-дослідної роботи на підприємствах та на активній ролі промисловості, особливо малих неприбуткових підприємств; 3) міжнародне розповсюдження. ПР7 посилює співпрацю із науковцями з третіх країн і започатковує нові схеми співпраці з країнами-сусідами ЄС [3, с. 12].

Метою ПР7 є залучення талановитих науковців з неєвропейських країн; сприяння взаємовигідній науково-дослідній співпраці; покращення можливостей для розвитку кар'єри європейських дослідників. Міжнародна стипендія Марії Кюрі підтримує обмін і працевлаштування науковців з неєвропейських країн. Запровадження "реінтеграційних грантів" і нової Директиви щодо віз для науковців ще більше посилюватиме цей обмін. Активно заохочується і підтримується партнерство між європейськими науково-дослідними установами і їхніми партнерами з країн, що підпадають під умови "політики європейського сусідства", або ж установами, що мають наукові та технологічні угоди з ЄС. В рамках цієї програми фінансуватиметься: міжнародна стипендія для виїзду за кордон, акції Марії Кюрі: "Міжнародна стипендія для приїзду в дану країну" та міжнародні реінтеграційні гранти [3, с. 16].

Певним символом для європейської науки у рамках ПР7 став Європейський інститут інновацій та технологій (ЄІТ). Ця установа покликана відіграти значну роль в інноваціях, трансфері знань, розбудові наукоємного суспільства. ЄІТ об'єднує кращі колективи й університетські департаменти у стратегічних для ЄС галузях. Передбачається, що ЄІТ залучатиме до свого складу найталановитіших студентів, дослідників та обслуговуючий персонал з усього світу. Вони працюватимуть у безпосередньому контакті з бізнесовими структурами, вдосконалюючи процеси управління наукою та інноваціями у Європі.

І остання програма "Можливості" спрямована на забезпечення інноваційного розвитку ресурсами у вигляді потенційних можливостей. До них належить по-

Рис. 2. Структура рамкової програми ЄС з атомної енергетики

Джерело: розроблено автором на підставі інформаційних даних Європейської Комісії (<http://ec.europa.eu/>).

силення дослідницьких та інноваційних можливостей; оптимізація використання та розвитку дослідницьких інфраструктур; посилення інноваційних можливостей малого та середнього бізнесу та його спроможності отримувати вигоду від досліджень; розвиток регіонів; зближення науки та суспільства; розвиток міжнародного співробітництва; підтримка розвитку дослідницької політики.

Європейська Комісія виділяє на програму 4,097 млн євро, які розподіляються між шістьма ініціативами на:

- 1) дослідні інфраструктури (підтримка існуючих та нових дослідних інфраструктур, їх розвиток, модернізація, оптимізація використання тощо);
- 2) дослідження, які приносять користь, малим і середнім підприємствам (удосконалення інноваційних можливостей малих та середніх підприємств у Європі);
- 3) дослідницький потенціал регіонів конвергенції (розвиток дослідницького потенціалу в регіонах конвергенції ЄС і найвіддаленіших регіонах, сприяння успішній участі науковців у дослідженнях європейського рівня тощо);
- 4) регіони знань (покращення дослідницького потенціалу європейських регіонів, особливо через підтримку розвитку у ЄС регіональних "кластерів, які займаються дослідженнями", дослідних центрів, спільних університетів тощо);
- 5) наука у суспільстві (суспільство побудоване на знаннях).
- 6) підтримка спільного розвитку науково-дослідної політики;
- 7) міжнародна співпраця.

Важливим напрямом, як уже вище згадувалось, є фінансування досліджень окремих груп, зокрема малих і середніх підприємств (МСП) (Research for the benefit of Specific Groups), яке передбачає підтримку проектів, де основні дослідження проводять університети, дослідні центри або інші юридичні особи на користь специфічних груп, у даному разі — МСП. Цільові заходи з розвитку дослідницької інфраструктури мають на меті використання та вдосконалення кращих інфраструктур, що існують у ЄС, допомогу у створенні в усіх галузях науки і технології нових дослідницьких інфраструктур загальноєвропейського рівня [1, с. 12].

У рамках програми "Можливості" передбачається підтримка координації національних програм з міжнародного наукового співробітництва і різноманітні види міжнародної співпраці в рамках 7 РП. Дана програма

підтримує такі ініціативи, як двостороння координація науково-технічної співпраці (збирання разом законодавців, наукової спільноти, громадськості та зацікавлених сторін з приватного сектору з країн-членів ЄС і з третіх країн для того, щоб визначити пріоритети і політичну орієнтацію; реалізація наукової діяльності, завданням якої є стимулювати участь з цільових країн і регіонів у 7 РП, включаючи підтримку контактних пунктів у третіх країнах (західно-балканський регіон, середземноморський регіон, країни Східної Європи і Кавказу (ЕЕСА), Латинська Америка, країни Африки, Карибського та Тихоокеанського регіону (АСР) і Південна Африка, Азія)), двостороння координація, метою якої є зміцнення і розвиток науково-технічного партнерства (краще забезпечення інформацією та фінансування програм, що сприяють співпраці між Європою і третіми країнами; визначення та висвітлення спільних інтересів та користі від науково-технічної співпраці між ЄС та окремими третіми країнами; поширення позитивної практики через проведення спільних форумів) та підтримка національної політики та діяльності країн-членів ЄС та країн, що є асоційованими членами ЄС щодо міжнародної науково-технічної співпраці [3, с. 28—29].

Для багатьох науковців становить інтерес 7-ма Рамкова програма європейського співтовариства з атомної енергетики (Euratom), яка стартує водночас із ПР 7 і триватиме до кінця 2011 р. Метою Euratom є сприяння розбудові спільного європейського простору в галузі ядерної енергетики, вільному обміну ідеями, знаннями та науковцями, а також спрямування зусиль на досягнення безпеки ядерної енергетики та навколишнього середовища.

Програма передбачає два тематичні напрями: вивчення джерел енергії з метою розробки технологій для безпечного, екологічно чистого та економічного енергопостачання (фінансування — 2,16 млрд євро); дослідження процесів ядерного розщеплення та радіаційного захисту для сприяння їх безпечному використанню у промисловості та медицині (обсяг витрат — 0,39 млрд євро) (рис. 2).

Роботи в галузі ядерної енергетики виконуватимуться спільним науково-дослідним центром (JRC — Joint Research Centre) Європейської Комісії (передбачувані кошти — 0,54 млрд євро) [2]. Завданням JRC є забезпечення наукової та технічної підтримки відповідно до потреб клієнтів для розуміння, розвитку, запровадження та моніторингу політики ЄС. Як установа Європейської Комісії Спільний науково-дослідний центр є пунктом координації ЄС у галузі науки та технологій. Цей центр забезпечує спільні інтереси країн-членів, при цьому є незалежним щодо приватних і державних інтересів [3, с. 32].

Характеризуючи ПР 7, слід назвати дві найвагоміші європейські програми, що формально не є складовими 7-ї Рамкової програми, але тісно пов'язані з нею метою і змістом. Це, зокрема, програма COST (European Cooperation in the Field of Scientific and Technical Research), заснована ще в 1971 році і спрямована на виконання спільних наукових досліджень. Вона підтримує молодих учених, проведення конференцій і семінарів, короткотермінові наукові дослід-

ження і таким чином координує національні дослідницькі проекти в Європі [1, с. 15].

Серед інших програм доцільно згадати також про Європейську інноваційну науково-технічну програму "EUREKA" (European Research Coordination Agency), ухвалена в 1985 році, яка сприяє розвитку саме прикладних досліджень. Участь у програмі EUREKA є прикладом найбільш демократичних відносин. Адже один з її основних принципів — "знизу — догори" ("bottom up approach") — передбачає, що в рамках ключових напрямів учасники самі обирають тематику спільних робіт, визначають, яким цілям слугуватиме проект, кого залучатимуть до його виконання, скільки він триватиме і коштуватиме, як розподілятимуть ризики та результати. При цьому учасники проекту витрачають свої кошти на ту його частину, яку виконують самі (гроші не перетинають кордонів). Розвиваючи науково-технічне співробітництво, програма EUREKA сприяє розробці високотехнологічних процесів і послуг. Участь у ній істотно полегшує доступ до європейських новітніх технологій, активізує пошук ефективних партнерів для досліджень і виробництва, відкриває можливості фінансової підтримки з боку європейських країн [1, с. 15].

Учасниками програми EUREKA є такі європейські країни, як Австрія, Бельгія, Болгарія, Великобританія, Греція, Данія, Естонія, Ізраїль, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Македонія, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Монако, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Польща, Португалія, Росія, Румунія, Сан Маріно, Сербія, Словаччина, Словенія, Туреччина, Угорщина, Україна (повноправний член з 9 червня 2006), Фінляндія, Франція, Хорватія, Чеська Республіка, Швеція та Швейцарія [5].

Наступна, не менш вагома програма, що сприяє розвитку інноваційної діяльності, — це Рамкова програма конкурентоспроможності та інновацій, яка спрямована на стимулювання конкурентоспроможності підприємств ЄС. Рамкова програма конкурентоспроможності та інновацій (The Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP)) триває з 2007 р. до 2013 р. Мета даної програми — підтримка інноваційної діяльності (у тому числі еко-інновацій) в основному малих і середніх підприємств, забезпечення більш широкого доступу до фінансування та надання послуг з підтримки бізнесу в регіонах. Програма заохочує більш ефективне проведення заходів, використання інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ), сприяє розвитку інформаційного суспільства та широкому використанню поновлюваних джерел енергії та енергоефективності [6].

СІП складається з трьох програм, кожна з яких має власну структуру управління і щорічні програми роботи:

1. Програма підприємства та інновацій (Entrepreneurship and Innovation Programme — EIP). EIP спрямована на створення сприятливих умов для малого та середнього бізнесу, стимулює інвестиції в інноваційну діяльність, створює сприятливе середовище для співпраці малих і середніх підприємств, зокрема в рамках транскордонної співпраці, заохочує всі форми інновацій на підприємствах та пропагує культуру

підприємництва та інновацій, а також забезпечує крайній доступу до фінансування з метою становлення і розвитку малих і середніх підприємств, підвищує роль інноваційних мереж і мереж підтримки бізнесу. Завдяки цій програмі МСП отримують доступ до ринку країн-членів Європейського Союзу через мережі підтримки бізнесу, що складаються з багатьох інформаційних і консультаційних мереж Євро Інфо Центрів (ЄІЦ). Мережа ЄІЦ значно розширилася за рахунок створення Євро Інфо Кореспондентських Центрів, Євро Інфо Координаторів, Євро Інфо Партнерів в країнах-кандидатах до ЄС та в інших країнах, зацікавлених в співробітництві з ЄС.

2. Програма підтримки політики у сфері інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) (Information and Communication Technology — ICT) (Information Communication Technologies Policy Support Programme (ICT-PSP)). Дана програма засереджена на розвитку єдиного європейського інформаційного простору, зміцненні європейського внутрішнього ринку інформаційних та комунікаційних технологій, інформаційних та комунікаційних-продуктів та послуг, стимулюванні інновацій через більш широке застосування інвестицій в ІКТ, розвитку інформаційного суспільства та більш ефективного і дієвого механізму надання послуг в галузях, що становлять суспільний інтерес, та поліпшенні якості життя. ІКТ-PSP націлений на стимулювання інноваційної діяльності та конкурентоспроможності за рахунок більш широкого впровадження і ефективного використання ІКТ громадянами, урядами та бізнесом, зокрема малим і середнім бізнесом.

3. Програма "Розумна енергія — Європа" (Intelligent Energy Europe Programme (IEE)). Програма сприяє поліпшенню енергоефективності, використанню нових та відновлюваних джерел енергії, диверсифікації електроенергії та палива, зменшенню кінцевого енергоспоживання і підвищенню ефективності використання енергії і нових джерел енергії у транспорті [6].

Європейська Комісія запропонувала перелік програм, відкритих для участі країн-сусідів у формі партнерства (наприклад, у сфері досліджень і розвитку, захисту споживачів, інформаційного суспільства, конкурентоспроможності та інновацій). Зважаючи на фінансову спроможність ЄС і країни-сусіда та важливість участі кожної окремої країни в певній програмі, Європейська Комісія прийматиме окремі рішення щодо джерел фінансування участі кожної країни-сусіда в кожному окремому випадку. Окрім бюджету співтовариства та країн-сусідів, додатковим джерелом може бути ENPI [7, с. 38].

У випадку України фінансовий аспект участі набуває особливої ваги. Можливість тільки відкрилася для країн-сусідів, а тому Європейський інструмент суспільства та партнерства поки що не передбачає допомоги на участь. Представники Європейської Комісії не заперечують такої можливості в перспективі, але наразі передчасно говорити про це як про реальну можливість. На прийняття та затвердження таких рішень і виділення коштів потрібен час. Україна також не зможе користатися з фондів допомоги ЄС і розраховувати на підтримку Європейської Комісії

через сьгоднішній статус країни-сусіда. Навіть більше, країна навряд чи зможе повністю покрити витрати за рахунок власного державного бюджету [7, с.44].

Уряд України та Європейська Комісія розпочали переговори щодо рамкової угоди, яка має закріпити інтерес обох сторін щодо співпраці в рамках програм. У випадку України важливо передбачити координацію процесу долучення країни до програм (наприклад, новим координаційним органом у сфері європейської інтеграції) задля регулярного моніторингу участі й оцінки ефективності використання бюджетних коштів [7, с. 41]. Європейська Комісія пропонує Україні розпочати долучення до відкритих і частково відкритих програм ЄС, через ознайомлення встановленням неформальних контактів з відповідальними за програми Генеральними директоратами Європейської Комісії. На основі отриманої детальної інформації можна буде робити висновки щодо форми залучення та можливих фінансових витрат країни [7, с. 40].

Однак, Україна може бути партнером у таких програмах ЄС, як: Рамкова програма конкурентоспроможності та інновацій, програми захисту прав споживачів, Customs 2013 — Митниця 2013, Public Health — Охорона здоров'я, Дослідницька програма організації повітряного руху в єдиному європейському повітряному просторі.

Частково відкриті для України також такі 15 програм ЄС, як: механізм ЄС щодо цивільного захисту, фінансовий інструмент цивільного захисту, програма "Культура", європейський фонд регіонального розвитку, основні права та юстиція, програма "Еркуль II", програма навчання впродовж життя, Марко Поло, МЕДІА 2007, програма "Перикл", спеціальні програми "Попередження і протидія злочинності" та "Попередження тероризму, вироблення готовності управління наслідками та інші ризики, пов'язані з безпекою", статистична програма ЄС 2008—2012, молодь у дії 2007—2013, інтегроване надання пан'європейських послуг електронного урядування державним адміністраціям, підприємствам і громадянам.

Складовою науково-технічного співробітництва України та ЄС є Сьома Рамкова програма ЄС з досліджень, технологічного розвитку та демонстраційної діяльності, що виступає потужним фактором загального механізму інтеграції України до європейського інноваційного простору. За попередніми результатами, у перших конкурсах Сьомої Рамкової програми ЄС, оголошених Європейською Комісією на 2007 рік, взяло участь 273 українські колективи, з яких: 60 університетів МОНУ, 46 науково-дослідних інституцій НАНУ, 37 наукових центрів та приватних організацій. З поданих пропозицій фінансову підтримку одержали 49 проектів.

Окрім того, існує вісім програм ЄС, закритих для країн-сусідів. Три з них, згідно зі своїми пріоритетами та завданнями, спрямовують діяльність на країни — члени ЄС ("ЖИТТЯ +", "ПРОГРЕС", "Європа для громадян"). Однак інша половина закритих програм може становити інтерес для України через збігання пріоритетів цих програм зі стратегічними завданнями країни.

Наприклад, участь у програмі "Транс'європейські мережі в енергетиці" (TEN-E) сприятиме ефективному використанню транзитного потенціалу України, долучення до програми "Транс'європейські транспортні мережі" (TEN-T) допоможе інтегрувати транспортні мережі країни з відповідними мережами ЄС. Участь в Фонді солідарності Європейського Союзу була б корисною для збільшення ефективності дій щодо запобігання та подолання екологічних та інших катастроф. Участь у Рамковій програмі солідарності та управління міграційними потоками особливо важлива для України в контексті виконання Угоди про реадмісію з ЄС, підписану у червні 2007 року та ратифіковану Верховною Радою України 15 січня 2008 р. Не менш важлива співпраця податкових органів України з державами-членами ЄС у рамках програми "Фіскаліс 2013" для забезпечення більшої прозорості податкової системи країни [7].

ВИСНОВКИ

Інноваційні програми мають на меті підвищити рівень впровадження інновацій на ринку ЄС та відповідно привести інновації у відповідність до ринкових потреб та вимог.

Інноваційні програми мають вирішальне значення для успіху компаній, сприяють реалізації інноваційної політики та створенню нових продуктів і послуг.

Інноваційні програми розроблені, щоб допомогти країнам та підприємствам, покращити рівень конкурентоспроможності, впровадити підходи, що дозволяють стимулювати впровадження чи створення інновацій, збільшувати прибуток і сприяти новому рівню продуктивності та ефективності.

Україна вже зробила свій перший крок на шляху долучення до програм ЄС, тим самим підтверджуючи своє бажання формувати конкурентоспроможний ринок, стимулювати економічний розвиток та формувати сприятливе бізнес-середовище в країні.

Література:

1. Гороховатська М., Левіна Д., Патрах Т., Смертенко П., Чернишев Л. Європа на порозі нової Рамкової програми наукових досліджень (2007—2013 рр.) // Вісн. НАН України. — 2006. — № 11. — С. 7—18.
2. Електронний ресурс. — Режим доступу: http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/i23022_en.htm
3. 7 Рамкова програма Європейського Союзу / Національний університет "Львівська політехніка" науково-дослідна частина галузева лабораторія міжнародного науково-технічного співробітництва. — Львів. — С. 10.
4. Електронний ресурс. — Режим доступу: http://cordis.europa.eu/fp7/people/home_en.html
5. Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://www.eureka.kiev.ua/pro.html>
6. Електронний ресурс. — Режим доступу: http://cordis.europa.eu/eu-funding-guide/annex02_en.html
7. Участь України в агенціях і програмах Європейського Союзу: перспективи та можливості / Міжнародний центр перспективних досліджень. — Кіпр, 2008. — С. 38—39.

Стаття надійшла до редакції 05.12.2011 р.